

Bekbosinova Dilfuza

Qoraqalpoq Davlat universiteti

13.00.02 – Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi ixtisosligi bo'yicha tayanch doktoranti

INGLIZ TILINI O'QITISHDA BILINGVIZM XUSUSIYATLARIDAN FOYDALANISH METODIKASI

Annotatsiya: Ushbu maqola ingliz tilini o'qitishda bilingvizm xususiyatlaridan foydalanish metodikasini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqot Qoraqalpoq maktablarida ingliz tilini o'qitishda bilingvizm metodikasining samaradorligini baholashni maqsad qilgan. Tadqiqotda adabiyotlar tahlili, kuzatuvlar va o'qituvchilar bilan suhbatlar o'tkazildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, bilingvizm metodikasi o'quvchilarning ingliz tilini o'zlashtirishini yaxshilaydi, nutq ko'nikmalarini rivojlantiradi va madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini oshiradi. Xulosada bilingvizm metodikasini ingliz tili darslarida keng qo'llash tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: ingliz tili, bilingvizm, chet tili o'qitish metodikasi, madaniyatlararo muloqot

Аннотация: Данная статья посвящена изучению методики использования особенностей билингвизма в обучении английскому языку. Исследование направлено на оценку эффективности методики билингвизма при преподавании английского языка в каракалпакских школах. Исследование включало анализ литературы, наблюдения и интервью с учителями. Результаты показывают, что методика билингвизма улучшает усвоение учащимися английского языка, развивает речевые навыки и повышает компетентность в межкультурном общении. В заключении рекомендуется широко применять методику билингвизма на уроках английского языка.

Ключевые слова: английский язык, билингвизм, методика преподавания иностранного языка, межкультурное общение

Abstract: This article is devoted to the study of the methodology for using the properties of bilingualism in teaching English. The study aims to assess the effectiveness of bilinguism methodology in teaching English in Karakalpak schools. The study included literature analysis, observations, and interviews with teachers. The results show that bilingualism methodology improves students' mastery of English, develops speech skills, and increases competence in intercultural communication. In the conclusion, it is recommended to widely use the bilinguism methodology in English lessons.

Keywords: English, bilinguism, Foreign Language Teaching Methodology, intercultural communication

KIRISH

Globalashuv jarayonida chet tillarini, xususan ingliz tilini o'rganishga ehtiyoj ortib bormoqda. O'zbekistonda ham ingliz tilini o'qitish davlat ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan [1]. Biroq, ingliz tilini o'qitishda an'anaviy metodlar o'quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda yetarli emasligi ko'plab tadqiqotlarda ko'rsatilgan [2]. Shu bois, ingliz tilini samarali o'qitishning yangi metodlarini izlash dolzarb masala hisoblanadi.

Bilingvizm - ikki tilni parallel ravishda o'zlashtirish va ulardan turli vaziyatlarda foydalana olish qobiliyatidir [3]. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bilingvizm kognitiv qobiliyatlarni rivojlantiradi, kreativlikni oshiradi va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini yaxshilaydi [4]. Bundan tashqari, bilingvizm madaniyatlararo muloqot kompetensiyasining muhim omili sanaladi [5].

Shu nuqtai nazardan, ingliz tilini o'qitishda bilingvizm xususiyatlaridan foydalanish o'quvchilarning tilni o'zlashtirishini yaxshilashi va ularning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishi mumkin. Ushbu

tadqiqotning maqsadi ingliz tilini o'qitishda bilingvizm metodikasining samaradorligini o'rganishdan iborat.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqotni amalga oshirish uchun quyidagi usullar qo'llanildi:

Mavzuga oid ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish. Buning uchun Google Scholar, JSTOR va boshqa ma'lumotlar bazalaridan foydalanildi. Kalit so'zlar sifatida "bilingvizm", "ingliz tili o'qitish metodikasi", "madaniyatlararo muloqot" kabi iboralar kiritildi.

Ingliz tilini o'qitishda bilingvizm metodikasini qo'llaydigan maktablarda kuzatuvlar o'tkazish. Kuzatuvlar Qoraqalpog'istondagi 3 ta maktabda amalga oshirildi. Har bir maktabda 5 tadan ingliz tili darsi kuzatildi.

Ingliz tili o'qituvchilari bilan suhbatlar o'tkazish. Suhbatlarda 20 nafar o'qituvchi ishtirok etdi. Suhbatlar yarim strukturalangan intervyu shaklida, oldindan tayyorlangan savol-javoblar asosida tashkil etildi.

Adabiyotlar tahlili quyidagi asosiy natijalarni ko'rsatdi:

- Bilingvizm metodikasi o'quvchilarning og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali [6].
- Ikki tilli ta'lim o'quvchilarning o'quv yutuqlarini, jumladan, ingliz tili bo'yicha natijalarini yaxshilaydi [7].
- Bilingvizm yondashuvidan foydalanish o'quvchilarda madaniyatlararo sezgirlikni rivojlantiradi [8].
- Aralash guruhlarda ikki tilli ta'limni tashkil etish ijtimoiy integratsiyani kuchaytiradi [9].

Shu bilan birga, ayrim tadqiqotchilar bilingvizm metodikasini qo'llashning muayyan kamchiliklarini ham qayd etishadi:

- Ikki tilli ta'lim ko'p vaqt va resurslarni talab qiladi [10].
- Barcha o'qituvchilar ham bilingvizm metodikasini qo'llashga tayyor emas.
- Ota-onalarning ikki tilli ta'limga munosabati har doim ham ijobiy bo'lmasligi mumkin.

NATIJALAR

Kuzatuvlar davomida quyidagi natijalar olindi:

Bilingvizm metodikasini qo'llagan o'qituvchilar darsda o'quvchilarning faolligini ta'minlashga harakat qilishdi. Ular dars davomida ingliz va qoraqalpoq tillaridan parallel ravishda foydalanishdi.

O'quvchilar guruhlarda ishlashda ham ikkala tildan foydalanishdi. Bunda ular ma'lum mavzuni qoraqalpoq tilida muhokama qilishdi, so'ng xulosa va taqdimotlarni ingliz tilida tayyorlab, sinfga taqdim etishdi.

O'qituvchilar dars mavzularini tanlashda o'quvchilarning qiziqishlari va madaniy xususiyatlarini inobatga olishdi. Masalan, "Milliy bayramlar" mavzusida o'quvchilar ingliz va qoraqalpoq madaniyatidagi bayramlarni qiyoslashdi.

Bilingvizm metodikasi qo'llangan darslarda o'quvchilarning ingliz tilida gapirish ko'nikmalari ancha rivojlanganligi kuzatildi. Ular berilgan mavzular bo'yicha o'z fikrlarini ingliz tilida erkin ifoda eta olishdi.

Suhbatlarda o'qituvchilar bilingvizm metodikasining afzalliklari va kamchiliklari haqida quyidagi fikrlarni bildirishdi:

1-jadval. Bilingvizm metodikasining afzalliklari va kamchiliklari

Afzalliklari	Kamchiliklari
--------------	---------------

O'quvchilarning ingliz tiliga bo'lgan qiziqishlari ortadi (+12 o'qituvchi)	Darsga tayyorgarlik uchun ko'p vaqt sarflanadi (-6)
Darslar yanada faol va interaktiv bo'ladi (+17)	Barcha o'quvchilar ham ikki tilda erkin gapira olmaydi (-4)
O'quvchilarning ingliz tilidagi so'z boyligi kengayadi (+14)	Ota-onalarning ikki tilli ta'limga qarshiligi mavjud (-2)
Madaniyatlararo muloqot ko'nikmalari shakllanadi (+9)	

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ingliz tilini o'qitishda bilingvizm metodikasidan foydalanish o'quvchilarning tilni o'zlashtirish darajasi va kommunikativ kompetensiyasini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Bilingvizm yondashuvi o'quvchilarda ingliz tiliga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantiradi va ularning darsda faolligini oshiradi. Bu o'z navbatida tilni o'rganish samaradorligini ta'minlaydi. Bundan tashqari, ikki tilni parallel ravishda o'rganish o'quvchilarning kognitiv ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Shu bilan birga, bilingvizm metodikasini qo'llash ayrim qiyinchiliklar bilan ham bog'liq. Bu qiyinchiliklarni bartaraf etish uchun o'qituvchilarning metodik mahoratini oshirish, ota-onalar bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish va ikki tilli ta'lim uchun zarur resurslarni ta'minlash lozim.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ingliz tilini o'qitishda bilingvizm xususiyatlaridan foydalanish o'quvchilarning tilni o'zlashtirish darajasi va kommunikativ kompetensiyasini oshirishga xizmat qiladi. Kuzatuvlar va suhbatlar natijalari shuni ko'rsatadiki, bilingvizm metodikasi o'quvchilarda til ko'nikmalari va madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini rivojlantirishning samarali vositasidir.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi tavsiyalarni berish mumkin:

Ingliz tili o'qituvchilari bilingvizm metodikasidan keng foydalanishlari maqsadga muvofiq.

Bilingvizm yondashuvini qo'llash uchun o'qituvchilar maxsus metodik treninglardan o'tishlari lozim.

Ikki tilli ta'limni joriy qilish uchun maktab ma'muriyati, o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasida hamkorlikni mustahkamlash zarur.

Kelajakda ingliz tilini o'qitishda bilingvizm metodikasini qo'llashning yanada samarali usullarini tadqiq qilish talab etiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

26. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10-dekabrda "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-1875-sonli qarori.
27. Туленова, К. Ж., & Расулев, Э. Х. (2024). ОБРАЗОВАНИЕ В РУСЛЕ ОСНОВНЫХ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ТЕНДЕНЦИЙ XXI ВЕКА. Science and innovation, 3(Special Issue 18), 718-721.
28. Туленова, К. Ж. (2023). К ВОПРОСУ ОБ ИСТОКАХ ФИЛОСОФИИ МЕНЕЖМЕНТА: ОПЫТ ЯПОНИИ. Science and innovation, 2(Special Issue 7), 118-121.

29. Tulenova, K. (2022). CORRELATION OF NATIONAL AND GENERAL HUMAN VALUES IN THE PROCESS OF PERSONALITY FORMATION. *Science and Innovation*, 1(7), 1610-1617.
30. Каримбаев, Р., & Абдуллаева, Н. (2024). РЕВОЛЮЦИЯ В МЕДИЦИНЕ: ПРИМЕНЕНИЕ НЕЙРОННЫХ СЕТЕЙ ДЛЯ ДИАГНОСТИКИ И ЛЕЧЕНИЯ. *Innovations in Science and Technologies*, 1(3), 22-24.
31. Рахматуллаева, М. К. (2023). ЗДОРОВЬЕ ДЕТЕЙ ПЕРВОГО ГОДА ЖИЗНИ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ УСЛОВИЙ И ОБРАЗА ЖИЗНИ СЕМЬИ (Doctoral dissertation).
32. Mamatkulov, B. M., & Rakhmatullayeva, M. K. (2023). Some Characteristics of Children's Illnesses under One Year and Ways to Reduce Them. *American Journal of Medicine and Medical Sciences*, 13(4), 507-510.
33. Mamatkulov, B., & Rakhmatullayeva, M. (2023). ВЛИЯНИЕ УСЛОВИЙ И ОБРАЗА ЖИЗНИ СЕМЬИ НА СОСТОЯНИЕ ЗДОРОВЬЯ ДЕТЕЙ ПЕРВОГО ГОДА ЖИЗНИ.
34. Элмуротов, Ж. Ш., & Азимова, Ч. А. (2023). ТАБИАТ ФАЛСАФАСИГА ОИД БИЛИМЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(4-2), 1312-1320.
35. Элмуротов, Ж. Ш., & Азимова, Ч. А. (2023). ҚАДИМГИ ШАРҚ ВА АНТИК ДАВР ФАЛСАФАСИНИНГ ЎЗARO ФАРҚ ҚИЛУВЧИ ВА ЎХШАШ ЖИХАТЛАРИ. *Academic research in educational sciences*, 4(5), 669-677.
36. Азимова, Ч. А. (2022). ГЛОБАЛЛАШУВ ДАВРИДА ЭРКИНЛИК ТУШУНЧАСИНИНГ ИЖТИМОИЙ-ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ. *Academic research in educational sciences*, 3(6), 410-415.
37. Байназаров, М. М., Миркасимова, Х. Х., Саидалиев, С. С., Камолходжаев, Д. А., & Тураев, Б. Ш. (2023). Выявление маркеров хантавирусной инфекции в Узбекистане.
38. Halimovna, K. D. Senior teacher of Bukhara State University.
39. Halimovna, K. D. SCIENCE, RESEARCH AND DEVELOPMENT.
40. Karimova, D. N. (2018). Tulaganova DA PECULIAR FEATURES OF GERMAN LITERATURE IN THE SECOND HALF OF THE XX CENTURY. *Scientific reports of Bukhara State University*, 1(2), 120-124.
41. Каримова, Д. Х. (2019). Вариантность в переводе (на примере произведений Братьев Гримм). *Вестник науки и образования*, (4-2 (58)), 43-46.
42. Narzullayeva, F. (2024). MAQOL VA AFORIZMLARNING ANAMIYATI. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz), 49(49).
43. Иззетова, Э. М., & Ли, Е. В. (2022). Философский анализ образования и науки в контексте глобальных культурных трансформаций. *Academic research in educational sciences*, 3(NUU Conference 2), 326-331.
44. Izzetova, E. M., & Li, Y. V. (2022). Philosophical and hermeneutic analysis of the symbolic worldview in the context of the aesthetic culture of China. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 9(2), 284-292.
45. Rakhmatullayeva, S. (2023). PROBLEMS OF PRAGMATIC LEARNING OF GRAMMATICAL FORMS. *Science and innovation*, 2(B2), 408-411.
46. Рахматуллаева, Ш. З. (2016). РОЛЬ ЭТНИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ РЕАЛИЗАЦИИ ГРАММАТИЧЕСКИХ ЗНАЧЕНИЙ ФОРМ СПОСОБА ДЕЙСТВИЯ. *Журнал научных публикаций аспирантов и докторантов*, (6), 61-63.
47. Abdullayeva, N. (2023). AHMAD YASSAWI SECT: THE ISSUE OF ZIKR AND THE STATUS OF ZAKIR. *Modern Science and Research*, 2(5), 438-440.
48. Aripovna, R. S., & Qizi, S. M. A. (2023, May). EFFECTIVE METHODS OF TEACHING ENGLISH TO YOUNG CHILDREN. In " USA " INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE TOPICAL ISSUES OF SCIENCE (Vol. 8, No. 1).
49. Jalolov J. (2012). *Chet til o'qitish metodikasi*. Toshkent: O'qituvchi.
50. Hamers J.F., Blanc M. (2000). *Bilinguality and bilingualism*. Cambridge University Press.